

MINISTERIET FOR
BØRN OG
UNDERVISNING

Sikkerhed og kriseberedskab

– vejledning til skoler og
uddannelsesinstitutioner

Forord

Verden er i hastig forandring, og med denne forandring følger behovet for en øget opmærksomhed på, hvordan vi gør de danske skoler og uddannelsesinstitutioner (herefter benævnt uddannelsesinstitutioner) til sikre steder at være.

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling har derfor valgt at revidere vejledningen Sikkerhed og Kriseberedskab.

Meningen er at I, der har ansvaret for sikkerhed og kriseberedskab på de danske uddannelsesinstitutioner, kan hente råd og anbefalinger til, hvordan I forebygger og håndterer en sikkerhedsrisiko ud fra den seneste viden.

Vejledningen skal give jer viden om, hvordan jeres beredskab kan forebygge og håndtere ulykker og hændelser, der kan forekomme på skoler og uddannelsesinstitutioner, f.eks. brand, bombetrusler, skoleskyderier, terror mm.

Og den skal give inspiration og vejledning til, hvordan jeres beredskab kan håndtere en sådan situation, hvis den eventuelt skulle opstå. Publikationen anbefaler, at beredskabet skal afstemmes til de lokale forhold, som jeres uddannelsesinstitution har. Vi er opmærksomme på, at alle anbefalinger ikke er relevante alle steder, og at vejledningens indhold ikke er udtømmende.

Loven om elever og studerendes undervisningsmiljø siger, at danske uddannelsesinstitutioner

er forpligtede til at sikre et sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt undervisningsmiljø.

Det gælder også i forhold til terror og skoleskyderier, der udgør en risikofaktor på danske skoler og undervisningsinstitutioner, som skal tages alvorligt, forebygges og evt. håndteres gennem et lokalt beredskab.

For at øge sikkerheden bør I undgå, at jeres beredskab bliver tilgængeligt for uvedkommende. Samtidig bør I veje trusselsbilledet op imod behovet for at afholde øvelser, der inddrager eleverne, for ikke at skabe unødigt utryghed blandt eleverne. Undgå f.eks.

unødige presseomtale, og inddrag kun eleverne i det omfang trusselsbilledet kræver det. Overvej samtidig om en terrorøvelse, der inddrager eleverne, evt. kan slås sammen med en brandøvelse eller en anden evakueringsøvelse, eller om beredskabet kan understøttes ved at tale nogle situationer igennem med eleverne.

I bør som uddannelsesinstitution altid være i dialog med politiet om jeres beredskab, da de også skal vide, hvordan beredskabet er indrettet i tilfælde af f.eks. et skoleskyderi.

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling har revideret den eksisterende digitale publikation med råd og vejledning om sikkerhed og kriseberedskab i samar-

bejde med en af ministeriet nedsat arbejdsgruppe. Ministeriets arbejdsgruppe består bl.a. af bestyrelses- og lederforeningerne for landets grundskoler og selvejende uddannelsesinstitutioner, KL (Kommunernes Landsforening), Rigspolitiet, og Dansk Center for Undervisningsmiljø¹.

Det er hensigten, at I som uddannelsesinstitution kan hente inspiration i publikationen og bruge den som tjekliste, når I lokalt udmønter egne forebyggelsesplaner og kriseberedskaber – og dermed bidrager til at bevare et sikkert undervisningsmiljø, sådan som loven siger.

Vejledningen kan også give inspiration til daginstitutionernes arbejde med at udvikle et kriseberedskab og sikre et godt undervisningsmiljø. Det vil dog være en konkret afvejning, hvilke af elementerne i vejledningen der også er relevante og anvendelige i kriseberedskabet for en daginstitution.

Med venlig hilsen

Anders Andersen

Kontorchef
Styrelsen for Undervisning
og Kvalitet

Oktober 2016

1) Justitsministeriet, Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, DCUM, Lederforeningen for VUC, Danske Gymnasier, Danske Erhvervsskoler - og Gymnasier - Lederne, Professionshøjskolerne - University College Metropol, Danske SOSU-skoler, Produktionsskoleforeningen, Rigspolitiet, Danske Landbrugsskoler, Niels Brock Handelsgymnasium, Kommunernes Landsforening, Private Gymnasier og Studenterkurser, Skolelederforeningen, Det Kriminalpræventive Råd, Beredskabsstyrelsen, Politiets Efterretningstjeneste, Kriminalforsorgen, Dansk Friskoleforening, Danmarks Privatskoleforening.

Indhold

1 Indledning	4
2 Resumé	5
3 Lovgrundlag	7
4 Den forebyggende indsats mod udviklingen af voldelig og kriminel adfærd	8
Priorité et godt undervisningsmiljø - herunder elevernes og de studerendes trivsel	8
Identificering af et usundt undervisningsmiljø samt elever og studerende med problemer	10
Opbygning af en hensigtsmæssig infrastruktur	10
Indikationer på et usundt undervisningsmiljø, usædvanlig adfærd og andre faresignaler	10
Reaktioner på mistrivsel, dårligt undervisningsmiljø og andre faresignaler	12
5 Udmøntningen af kriseberedskaber og indsatsen efter en ulykke eller krisesituation	14
Overordnet for udmøntningen af kriseberedskaber	15
Anbefalinger	15
Reagerer når en hændelse indtræffer	16
Alarmering	16
Sikring af hensigtsmæssig adfærd under en krisesituation	17
Anbefalinger	17
Indsatsen efter en ulykke eller krisesituation	18
6 Oversigt over relevante eksisterende tiltag, myndigheder og organisationer	19
Samarbejdet mellem den lokale politikreds, de sociale myndigheder og social- og behandlingspsykiatrien (PSP)	19
Samarbejdet mellem skole, socialforvaltningen og politi (SSP)	19
Frivillige og andre relevante organisationer	19
7 Tjekliste til brug for kriseberedskaber og håndtering af krisesituationer	21
Før en krisesituation opstår	21
Overvejelser i forbindelse med en gennemgang af institutionen	21
Alarmering og kriseberedskab	22
Under en ulykke eller et angreb	22
Flygt/Alarmér	22
Barrikadér/Gem (Hvis man ikke kan flygte)	23
Efter en ulykke eller et angreb	23
8 Bilag: Vejledning om reglerne om tavshedspligt	24

1.

Indledning

Det er helt centralt for jeres uddannelsesinstitution at sikre et godt og sikkert undervisningsmiljø, som skal forebygge ulykker og krisesituationer. Et godt undervisningsmiljø kan hjælpe med til at forhindre eller begrænse kriser og konflikter, hvilket undervisningsmiljøloven² også påpeger.

Denne vejledning har et særligt fokus på sikkerhedsspørgsmål. Den indeholder retningslinjer for og anbefalinger til, hvordan der kan udvikles et beredskab, der understøtter, at en uddannelsesinstitution kan forebygge og håndtere forskellige ulykker og kriser. Vejledningen kan bruges som inspiration og tjekliste. Det er vigtigt at understrege, at anbefalingerne og eksemplerne er udtryk for nogle generelle retningslinjer, og at vejledningen er rettet mod uddannelsesinstitutioner både i grundskolen og indenfor ungdomsuddannelserne. Derfor skal I tilpasse dem, så de passer til netop jeres uddannelsesinstitution. Vejledningen giver derfor ikke en udtømmende beskrivelse af mulige forebyggelses- og håndteringsmetoder af forskellige ulykker og krisesituationer. Det er op til jeres uddannelsesinstitution at arbejde målrettet med en forebyggelsesindsats og sikre et krisereredskab, som er tilpasset jeres lokale forhold.

I foråret 2009 tog Undervisningsministeriet initiativ til at drøfte med uddannelsessektoren,

hvordan der skabes et sikkert undervisningsmiljø. Ministeriet ønskede at sikre, at uddannelsesinstitutionerne havde de nødvendige værktøjer og metoder til rådighed til at sikre elevernes ret til et sikkert undervisningsmiljø. Udviklingen af digitale medier og for eksempel unges brug af sociale medier har gjort det tydeligt, at der er behov for, at denne vejledning er opdateret i forhold til den nyeste viden om sikkerhed og krisereredskab. Arbejdsgruppen, der har revideret vejledningen, har mødtes to gange i februar og april 2016. Vejledningen beskriver elementer, det er nødvendigt at medtænke i det lokale beredskab. Den retter sig dels mod den forebyggende indsats over for udviklingen af voldelig og kriminel adfærd, dels berører den udmøntningen af krisereredskab, samt indsatsen efter at en ulykke eller anden hændelse har fundet sted. Hvis en uddannelsesinstitution udsættes for sikkerhedstrusler såsom terror og bevæbnet indtrængning, anbefales det, at alle ansatte er informerede om, at de hver især har et ansvar for straks at kontakte den lokale politikreds (ring 112), og at de ikke skal forvente, at andre gør dette.

Bagest i vejledningen er der som noget nyt indsat en tjekliste, som kan bidrage til at give et bedre overblik over relevante overvejelser, I bør gøre jer, når I skal udarbejde eller opdatere et krisereredskab.

2) Lov nr. 166 af 14. marts 2001 om elevers og studerendes undervisningsmiljø.

2.

Resumé

Første del af vejledningen handler om, hvordan jeres uddannelsesinstitution kan forebygge, at ulykker sker, eller kriser indtræffer.

Kriser og konflikter kan skyldes at en gerningsmand har onde hensigter, men de bunder ofte i, at børn, unge eller voksne har problemer. Derfor er det nødvendigt, at en uddannelsesinstitution aktivt bestræber sig på at sikre et godt undervisningsmiljø på uddannelsesstedet, så alle elever og studerende føler sig trygge og trives. En uddannelsesinstitution skal være bevidst om sit ansvar for elevernes og de studerendes trivsel og sørge for, at både undervisere og andre ansatte er klædt på til den forebyggende indsats. Alle ansatte bør kende og være opmærksomme på, hvilke faresignaler de skal være på udkig efter hos eleverne og de studerende. Desuden bør alle ansatte blive vejledt i, hvordan de skal reagere, når de opfanger faresignaler.

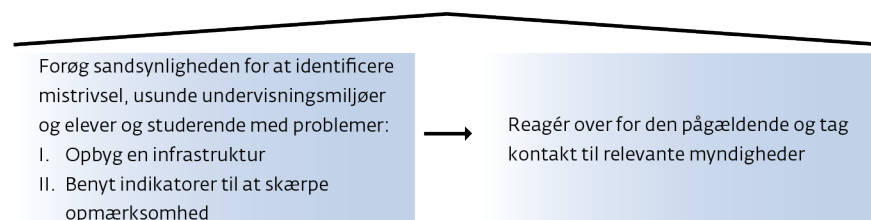
Anden del af vejledningen handler om, hvordan jeres uddannelsesinstitution kan skabe et lokalt kriseberedskab, der kan håndtere situationen, når en ulykke er sket, eller en krise er indtrådt, samt den efterfølgende indsats efter at en ulykke er sket, eller en krise er overstået. Kriseberedskabet skal tage hensyn til de tekniske installationer og værktøjer, der er på jeres institution. Ligesom I skal lave retningslinjer for, hvordan I skal reagere, når en ulykke eller krise er indtrådt, f.eks. hvem skal tilkalde hjælp, hvordan skal der tilkaldes hjælp, hvordan skal eleverne og de studerende alarmeres, og hvordan kan skaden begrænses mest muligt?

Det er vigtigt, at der er nogle klare og enkle retningslinjer for alle ansatte, så de ved, hvilket ansvar der påhviler dem, og hvordan de hver især skal handle i en konkret situation.

Priorité et godt undervisningsmiljø, herunder elevernes og de studerendes trivsel

Anbefalingerne i første del af vejledningen er illustreret i figur 1.

Figur 1: Oversigt over anbefalinger i forhold til den forebyggende indsats over for udviklingen af voldelig og kriminel adfærd:

I skal også have gjort jer nogle overvejelser om det videre forløb, efter at en ulykke/krise har fundet sted. I skal sørge for, at elever, studerende, forældre og andre berørte bliver informeret, og at alle kan modtage den nødvendige krisehjælp. I skal desuden underrette relevante myndigheder og evaluere kriseberedskabet. Måske er der processer, der bør ændres.

Prioritér arbejdsprocessen i forbindelse med udmøntningen, og benyt anbefalingerne som tjekliste.

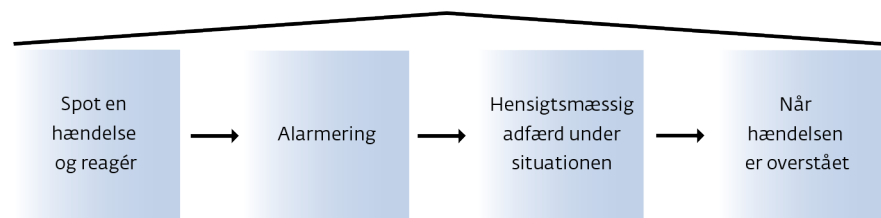
Når I som uddannelsesinstitution arbejder med det forebyggende arbejde og opbygning af et kriseberedskab, vil det være hensigtsmæssigt at samarbejde med relevante fagfolk og myndigheder.

Det kan f.eks. være politiet, andre uddannelsesinstitutioner, psykiatrien, de sociale myndigheder, kommunen og frivillige hjælpeorganisationer. På den måde kan I sikre en kvalificeret og sammenhængende indsats i arbejdet med sikkerheden på uddannelsesinstitutionerne.

Overordnet om udmøntningen af lokale kriseberedskaber:

Anbefalingerne i anden del af vejledningen er illustreret i figur 2.

Figur 2: Oversigt over anbefalingerne benyttet til udmøntningen af kriseberedskaber struktureret efter faserne i en ulykkes- eller krisesituation:

3.

Lovgrundlag

Uddannelsesinstitutionerne i Danmark er i dag forpligtet til at forebygge og håndtere ulykker og krisesituationer på uddannelsesstedet.

Undervisningsmiljøloven³ udgør det lovmæssige og forpligtende grundlag, der skal sikre elevers ret til et sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt miljø. Dette fremgår af lovens § 1, stk. 1:

§ 1. Elever, studerende og andre deltagere i offentlig og privat undervisning har ret til et godt undervisningsmiljø, således at undervisningen kan foregå sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt. Undervisningsmiljøet på skoler og uddannelsesinstitutioner (uddannelsessteder) skal fremme deltagernes muligheder for udvikling og læring og omfatter derfor også uddannelsesstedets psykiske og æstetiske miljø.

Det er ledelsen på den enkelte uddannelsesinstitution, der har ansvaret for at sikre et godt undervisningsmiljø. Elever skal samarbejde om og medvirke til

at opretholde et godt undervisningsmiljø, hvilket blandt andet fremgår af lovens § 4, stk. 1, og stk. 2:

§ 4. Elever, studerende og andre deltagere har ret til at vælge undervisningsmiljørepræsentanter til at varetage deres interesser over for uddannelsesstedets ledelse med hensyn til opfyldelse af bestemmelserne i § 1. Uddannelsesstedets ledelse kan tillade, at elever og studerende m.fl. tillægges mere vidtgående indflydelse på undervisningsstedets undervisningsmiljø.

Stk. 2. Eleverne m.fl. kan vælge to repræsentanter til hver sikkerhedsgruppe, der er dannet på uddannelsesstedet i henhold til lov om arbejdsmiljø, og som beskæftiger sig med spørgsmål af betydning for undervisningsmiljøet.

Derudover er et uddannelsessted forpligtet til at udarbejde en skriftlig undervisningsmiljøvurdering af sikkerheds- og sundhedsforholdene samt forholdene vedrørende det psykiske og æstetiske miljø på uddannelsesstedet.

Undervisningsmiljøvurderingen skal revideres, når der sker ændringer af betydning, dog mindst hvert tredje år. Det følger af lovens § 7, at undervisningsmiljøvurderingen skal indeholde følgende elementer:

- 1) Kortlægning af uddannelsesstedets fysiske, psykiske og æstetiske undervisningsmiljø.
- 2) Beskrivelse og vurdering af eventuelle undervisningsmiljøproblemer.
- 3) Udarbejdelse af en handlingsplan, hvor det fremgår, i hvilken takt og rækkefølge de konstaterede problemer skal løses.
- 4) Forslag til retningslinjer for opfølgning på handlingsplanen.

Undervisningsmiljøvurderingen skal være tilgængelig for elever og andre interesserede. Dansk Center for Undervisningsmiljø stiller værktøjer til rådighed for uddannelsesstedernes arbejde med undervisningsmiljøet. Materialet er tilgængeligt fra www.dcum.dk.

3) Lov nr. 166 af 14. marts 2001 om elevers og studerendes undervisningsmiljø

4.

Den forebyggende indsats mod udviklingen af voldelig og kriminel adfærd

Indsatsen mod hærværk, vold og anden skade på personer og bygninger forudsætter en forebyggende indsats, så børn og unge ikke udvikler voldelig og kriminel adfærd. Hærværk og vold skyldes ofte, at barnet og den unge har problemer, og derfor skal de sikres gode rammer for deres trivsel. En forebyggende indsats skal grundlæggende betragtes som en generel samfundsmæssig opgave, som indebærer, at alle væsentlige aktører og institutioner hjælper til med at vedligeholde og forbedre de gode rammer for trivsel.

I har som undervisere på uddannelsesinstitutionerne gennem jeres daglige omgang med elever og de studerende mulighed for at have et særligt indblik i elevers og studerendes trivsel og sociale

relationer. Det gør det muligt for jer at træde til med en tidlig og effektiv forebyggende indsats over for de elever og studerende, som ikke trives eller har andre problemer. Også familie, venner, sociale myndigheder og andre ansatte på uddannelsesinstitutionerne f.eks. sundhedsplejersker skal hjælpe med en forebyggende indsats.

I det følgende er der opstillet nogle generelle retningslinjer for og anbefalinger til, hvordan et godt undervisningsmiljø kan skabes, og hvordan I som undervisere kan identificere og håndtere faresignaler eller anden faretruende adfærd.

Et godt og sikkert undervisningsmiljø kan begrænse unødvendige kriser og konflikter f.eks. mobning, social isolation og eksklusion fra

Priorité et godt undervisningsmiljø - herunder elevernes og de studerendes trivsel

```
graph LR; A[Forøg sandsynligheden for at identificere mistrivsel, usunde undervisningsmiljøer og elever og studerende med problemer:  
I. Opbyg en infrastruktur  
II. Benyt indikatorer til at skærpe opmærksomhed] --> B[Reager over for den pågældende og tag kontakt til relevante myndigheder]
```

Forøg sandsynligheden for at identificere mistrivsel, usunde undervisningsmiljøer og elever og studerende med problemer:

- I. Opbyg en infrastruktur
- II. Benyt indikatorer til at skærpe opmærksomhed

Reager over for den pågældende og tag kontakt til relevante myndigheder

fællesskabet. I har som uddannelsesinstitution et godt udgangspunkt for at yde en præventiv indsats over for udviklingen af voldelig og kriminel adfærd, da de fleste børn og unge i Danmark har haft eller stadig har en tilknytning til uddannelsessystemet. Desuden kan et godt undervisningsmiljø være med til at højne kvaliteten af undervisningen, motivationen for at gennemføre en uddannelse, den generelle trivsel og det faglige miljø.

Det er op til jer som uddannelsesinstitution at vurdere, hvordan I lokalt vil skabe et godt undervisningsmiljø, som både er sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt.

Anbefalinger:

- Sammenhæng mellem undervisningsmiljøarbejdet og det øvrige sikkerhedsarbejde på uddannelsesstedet.

- Kontinuerligt og systematisk fokus på det fysiske, psykiske og æstetiske undervisningsmiljø.
- Demokrati. Forudsætningen for et godt undervisningsmiljø er en demokratisk tilgang bestående af dialog og inddragelse, retfærdighed og pligter for den enkelte.
- Rummelighed. Der skal være plads til forskellige typer af elever og studerende, hvilket betyder, at de skal opleve, at de bliver lyttet til, taget alvorligt og frit kan ytre sig. Eleverne og de studerende vil således opleve, at de bliver anerkendt, og at de er en del af et fællesskab.
- Understøttelse af et godt socialt miljø, der fremmer gensidig respekt og dannelse af tætte sociale relationer.
- Tillidsfuld kontakt med elever: Der er etableret en relation mellem lærer og elever og

mellem eleverne præget af tillid og åbenhed.

- Organisering af et nødvendigt samarbejde mellem bestyrelse, ledelse, personale, elever, studerende og eksterne parter (for eksempel brandvæsen, den lokale politikreds, socialrådgivere, psykologer, sundhedsinstitutioner mv.).
- De sociale medier er en integreret del af børn og unges liv, og derfor bør det generelle arbejde med elevers trivsel også kombineres med arbejdet omkring netetik og digital dannelse.

Når jeres uddannelsesinstitution arbejder med at sikre et godt undervisningsmiljø, kan I hente inspiration i de vejledninger, værktøjer og andet materiale, som Dansk Center for Undervisningsmiljø har lagt ud på deres hjemmeside⁴.

Eksempel 1

En uddannelsesinstitution har i forbindelse med udarbejdelsen af den lovpligtige undervisningsmiljøvurdering benyttet sig af en spørgeskemaundersøgelse, der blandt andet skal afdække det psykiske undervisningsmiljø på uddannelsesstedet. Det fremgår af spørgeskemaundersøgelsen, at nogle af eleverne føler sig mobbet, og at andre elever har bemærket, at der er nogle elever, som står uden for det sociale fællesskab.

Uddannelsesinstitutionen ønsker at forbedre det psykiske miljø på uddannelsesstedet og udarbejder i forlængelse heraf en trivsels- og antimobbestrategi.

En folkeskole ville også kunne anvende trivselsmålingerne til dette formål.

4) www.dcum.dk. Læs også mere om DCUM sidst i materialet.

Det er vigtigt at forstå, at et godt undervisningsmiljø ikke er en garanti for, at der ikke findes elever på uddannelsesstedet, som mistrives, eller som kan udgøre potentielle sikkerhedsstrusler. Alle uddannelsesinstitutionerne bør derfor være opmærksomme på eventuelle elever med alvorlige problemer. Se afsnit om identificering nedenfor.

Identificering af et usundt undervisningsmiljø samt elever og studerende med problemer

Trivsel i undervisningsmiljøet handler om mange forskellige faktorer, relationer og komplekse processer, herunder kulturelle, sociale, psykologiske og læringsmæssige processer. Den sociale virkelighed er under konstant forandring, og den kan opleves fra forskellige individuelle vinkler. Der kan således være adskillige årsager til et socialt og psykisk usundt undervisningsmiljø.

Mistrivsel og usunde fællesskaber kan være vanskelige at identificere, og det kan være svært at få øje på elever og studerende med alvorlige problemer. Det er derfor vigtigt, at jeres uddannelsesinstitution er opmærksom på potentielle faresignaler, og at der gribes ind på et tidligt tidspunkt. Det vil ofte være den bedste mulighed for at forebygge en eventuel fremtidig hændelse. En uddannelsesinstitution skal derfor udvikle retningslinjer og klare regler for, hvordan ansatte skal identificere og reagere på tegn på mistrivsel.

I det følgende beskriver vi to tilgange til, hvordan I som uddannelsesinstitution kan øge muligheden for at opfange tegn på mistrivsel, elever og studerende med alvorlige problemer og et usundt undervisningsmiljø i øvrigt. Begge tilgange bør benyttes for at øge muligheden for, at I kan spotte og tackle problematiske forhold i god tid.

Opbygning af en hensigtsmæssig infrastruktur

Informationer om, at en elev har problemer, skal ofte opfattes som en brik i et større puslespil. For at "stykke puslespillet sammen" er det nødvendigt, at der er opbygget en infrastruktur på jeres institution, som kan bidrage til at give et helhedsorienteret billede af den pågældende elevs situation og sikre, at eleven modtager rettidig hjælp. Opbygning af en hensigtsmæssig infrastruktur kan udover andre formål (f.eks. formindskelse af frafald, uddannelsesvejledning m.m.) opfange og håndtere elever med alvorlige problemer.

Nedenfor er nogle anbefalinger til, hvordan en god infrastruktur kan opbygges og styrkes:

- **Organisering af personale og opgavefordeling:** Jeres uddannelsesinstitution skal undersøge og sikre, at den eksisterende interne organisering af underviserstab, vejledere, mentorer mv. kan opfange og støtte elever med alvorlige problemer.
- **Værktøjer og metoder:** Det er hensigtsmæssigt, at I anvender flere forskellige værktøjer og metoder til at opfange tegn på et usundt undervisningsmiljø, faresignaler og anden usædvanlig adfærd. I kan f.eks. bruge spørgeskemaundersøgelser, registrering af fremmøde og opgaveaflevering, forældremøder, diskussioner i klassen, undervisningsmiljøvurderingen m.m.
- **Dialog:** Der skal være mulighed for, at eleverne og de studerende i fortrolighed kan henvende sig til en person med deres problemer. Generelt bør der være en kontakt og dialog mellem de enkelte elever/ studerende og ansatte på uddannelsesinstitutionen, så det er muligt at gribe ind på et tidligt tidspunkt. Vær opmærksom på, at fagpersoner

har skærpet underretningspligt jf. servicelovens § 153 (læs mere i vejledningens bilag).

- **Eksternt netværk:** Jeres uddannelsesinstitution kan med fordel etablere eller udbygge et eksternt netværk bestående af den lokale politikreds, sociale myndigheder, andre skoler og lokale hjælpeorganisationer. En række institutioner har desuden etableret frivillige abonnementsordninger med private psykologer, som giver mulighed for en hurtig indsats.

Gør I brug af tv-overvågning finder I reglerne herfor i TV-overvågningsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1190 af 11. oktober 2007, der senere er ændret nogle gange, herunder ved lov nr. 422 af 10. maj 2011.

I folkeskoleregi vil skolens opgørelse over fravær og nationale tests kunne anvendes til dette formål.

Indikationer på et usundt undervisningsmiljø, usædvanlig adfærd og andre faresignaler

Nedenfor er opstillet en række indikatorer, der med forsigtighed kan betragtes som mulige tegn på et usundt socialt fællesskab. Listen af indikatorer er ikke udtømmende. Indikatorer på et usundt undervisningsmiljø kan være:

- Unødig meget uro
- Stærke negative relationer
- Uforløste konflikter
- Bekymrende fraværsmønstre
- Manglende respekt, en dårlig omgangstone, negativt og grænseoverskridende sprog, opførsel og manglende lydhørhed. Omvendt kan der også være tale om elever, der er tavse, som eventuelt forfølges og gøres til syndebukke.

Her følger nogle indikatorer, der kan pege i retning af, hvornår elever og studerende potentielt kan udgøre en sikkerhedstrussel mod uddannelsesinstitutionen⁵, (f.eks. i de tilfælde, hvor nogen har til hensigt at anvende våben til at skade andre). Indikatorerne er udarbejdet med baggrund i tidligere tilfælde af skoleskyderier i andre lande. Erfaringerne er, at skoleskyderier sjældent er impulsive handlinger, men at der ofte går en planlægningsproces forud for gerningen. Eleven vil ofte have udvist et bekymrende adfærdsmønster op til handlingen, og i nogle tilfælde vil andre have haft kendskab til vedkommendes planer. Det er derfor helt afgørende, at jeres uddannelsesinstitution kan spotte og reagere på kendskab til mistænkelige ytringer, våbenfund, bekymrende adfærd m.m. Gerningsmanden har som hovedregel været en yngre mand. Kønsaspektet bør dog ikke mindske opmærksomheden overfor piger/kvinder, som de følgende indikatorer også passer på.

Grundlæggende indikator:

Social udstødelse

- Oplevelsen af manglende anerkendelse fra skolekammerater, undervisere eller familie.
- Den pågældende opleves som ensom, indelukket, anderledes, umoden, aggressiv, narcissistisk eller psykisk uligevægtig.
- Mobning og/eller andre personlige nederlag på uddannelsesstedet.
- Vedkommende kan have "venner", men der er ofte tale om overfladiske bekendtskaber uden tætte relationer, eller der kan være tale om, at "vennerne" nærmere er at betragte som medsammensvorne i et bekymrende fællesskab isoleret fra det øvrige sociale fællesskab.

Andre indikatorer:

- Udtryk for had og foragt for en eller flere personer, navnlig nuværende eller tidligere skolekammerater og/eller undervisere, samt hadefulde udtalelser overfor bestemte grupper på grund af f.eks. race, hudfarve, national eller etnisk oprindelse, tro, politisk observans eller seksuel orientering. Dette kan for eksempel finde sted i chatrum, på sociale medier, i breve, mundtligt mv.
- Vedkommende har tidligere givet udtryk for at ville begå eller har forsøgt at begå selvmord. Selvmord er særligt bekymrende, hvis den pågældende har en trang til udadventt destruktion og virker som indestængt aggressiv, jævnfør ovenstående indikator.
- Et eller flere afbrudte uddannelsesforløb.
- Direkte trusler mod nuværende eller tidligere skolekammerater og/eller undervisere.
- Psykiske lidelser, hvor der muligvis foreligger en diagnose. Der kan være tale om ét eller flere afbrudte behandlingsforløb.
- En overdreven interesse for skydevåben eller vold (computerspil, film mv.).
- En stor interesse for hjemmesider og chatrum for ekstremistiske grupperinger, der f.eks. videregiver hadefulde holdninger overfor individer eller grupper.
- Mistanke om våbenbesiddelse eller adgang til ulovlige skydevåben.
- Voldelig adfærd og mangel på empati eller impuls kontrol.
- Påklædning (ændring af påklædning til for eksempel militæruniform eller lignende).
- Glorificering af tidligere skoleskydere, herunder udtryk for at den pågældende vil gå i samme fodspor.

Eksempel 2

En uddannelsesinstitution har valgt at organisere sine undervisere i team, således at underviserne for tre-fire klasser jævnligt mødes for at diskutere det faglige indhold i undervisningen samt eventuelle studerende med sociale eller psykiske problemer. Underviserne har daglig kontakt med de studerende og følger dem i to år. Til hvert underviser-team er der tilknyttet to-tre uddannelsesguider/ kontaktundervisere, som coacher de studerende og forsøger at være tæt på dem, herunder om forhold der ikke er faglige. Derudover er der tilknyttet en uddannelses- og erhvervsvejleder til hvert underviser-team.

Eksempel 3

En uddannelsesinstitution har en omfattende registrering af fremmøde og opgaveafleveringspligt. På den måde opfanges elever, der begynder at falde bagud. Derudover har uddannelsesstedet et underviser-team og en studievejledningsordning og har frivilligt tilknyttet en psykologordning, så elever med faglige/sociale/psykiske problemer sikres en støtte og hjælp svarende til deres behov.

5) Der kan også være tale om tidligere elever, som ikke længere er tilknyttet uddannelsesinstitutionen. Det vigtigste er dog, at uddannelsesinstitutionen på det tidspunkt, hvor de har kontakt med eleven, yder en præventiv indsats i forhold til eleven.

Det vil altid være et skøn, om en konkret person, der opfylder én eller flere af ovenstående indikatorer, udgør en sikkerhedstrussel. Det generelle råd er dog, at jo flere indikatorer, der er til stede, jo større er behovet for at reagere.

Reaktioner på mistriksel, dårligt undervisningsmiljø og andre faresignaler

Hvis jeres uddannelsessted identificerer udpræget mistriksel, et dårligt undervisningsmiljø, usædvanlig adfærd eller andre faresignaler, skal I reagere. Er der tale om, at en elev eller studerende ikke trives eller udviser en usædvanlig adfærd, er det vigtigt, at en ansat tager initiativ til at starte en dialog med den pågældende elev eller studerende. Det kan være en fordel, at den daglige ledelse - eller andre beslutningstagere i dennes fravær - i samråd med de enkelte faglærere, uddannelses- og erhvervsvejledere og andre ansatte beslutter, hvem der i den pågældende situation er mest kompetent til at føre en sådan samtale. Også rammen for samtalen skal fastlægges. Det vil sige, at det på forhånd bliver afklaret, hvilken form for samtale der er tale om, og hvad eleven eller den studerende skal konfronteres med.

Hvis elever, studerende eller undervisere får kendskab til oplysninger, der tyder på, at en elev eller en studerende er i alvorlige problemer eller udgør en potentiel sikkerhedstrussel, skal ledelsen eller relevante fagpersoner og myndigheder straks kontaktes for at få afdækket den pågældendes behov for professionel hjælp. Det er vigtigt, at alle, både ledelse og ansatte, tager eventuelle indberetninger alvorligt. Hvis der er tale om kendskab til direkte trusler om vold eller fund af våben, skal den lokale politikreds straks informeres.

Reglerne om tavshedspligt betyder, at ansatte ikke frit kan videregive alle oplysninger, som de gennem deres arbejde får kendskab til. Der henvises til bilaget om vejledning om reglerne om tavshedspligt.

Tavshedspligten brydes af underretningspligten. Det fremgår af lov om social service, at personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv, dvs. ansatte på jeres uddannelsesinstitution, har en skærpet underretningspligt. Dette betyder, at de skal underrette kommunen, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller har grund til at antage, at et barn eller en ung under 18 år⁶

6) Er eleven over 18 år, skal uddannelsesinstitutionen være opmærksom på, at underretningspligten i serviceloven ikke gælder for unge, der er fyldt 18 år. Der henvises til bilaget om vejledning om reglerne om tavshedspligt.

kan have behov for særlig støtte, f.eks. som følge af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Det samme gælder, hvis et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte på grund af barnet eller den unges ulovlige skolefravær eller undladelse af at opfylde undervisningspligten, eller hvis et barn eller en ung under 18 år har været udsat for overgreb.

Underretningspligten indtræder, hvis jeres uddannelsesinstitution ikke har rimelig mulighed for selv at afhjælpe vanskelighederne, f.eks.

gennem rådgivning og vejledning af barnet eller den unge og forældrene.

Folkeskoler har mulighed for at sende børn til en skolepsykolog. Mange øvrige uddannelsesinstitutioner har frivilligt tilknyttet en psykologordning for at sikre, at personer med problemer har mulighed for umiddelbart at kunne modtage professionel støtte. Der findes desuden forskellige hjælpeorganisationer, som kan yde værdifuld ressourcehjælp, se kapitel 6.

Eksempel 4

En skoleelev udtaler sig på bekymrende vis om brug af våben, selvmord eller lignende. Skolen taler med den pågældende elev og kontakter vedkommendes forældre. Skolen opfordrer til, at forældrene kontakter egen læge, der kan henvise eleven til psykiatrisk behandling.

Skolen kan også efter aftale med forældrene etablere et samarbejde med lokale støtteorganisationer, som kan hjælpe eleven med sociale og personlige problemer. Eller skolen kan efter aftale med forældrene kontakte den lokale politikreds' misbrugsgruppe og forebyggelsesgruppe, hvis elevens problemer har karakter af misbrug eller kriminalitet. For elever under 18 år skal det overvejes, om der skal ske en underretning til de sociale myndigheder.

5.

Udmøntningen af kriseberedskaber og indsatsen efter en ulykke eller krisesituation

Når en ulykke eller krisesituation pludselig opstår, skal krisestyringen medvirke til at begrænse skaderne på personer og bygninger. Det er det professionelle redningspersonel såsom politi, brandvæsen og ambulancefolk, der er ansvarlige for krisestyringen, når de er kommet frem til ulykkesstedet. Indtil da er det jeres eget interne beredskab, der skal håndtere den pågældende situation.

Det er derfor af afgørende betydning, at I som uddannelsesinstitution har et internt beredskab, der kan håndtere en given ulykke eller krise, indtil redningspersonellet når frem.

Krisestyring forudsætter, at der er ressourcepersoner på jeres uddannelsesinstitution, som er forberedte på, hvordan eventuelle ulykker og sikkerhedstrusler skal håndteres på en hensigtsmæssig måde. Ressourcepersonerne skal vide, hvilken rolle de hver især skal påtage sig, og hvordan de bidrager til en koordination af

indsatsen før og under redningspersonellets tilstedeværelse.

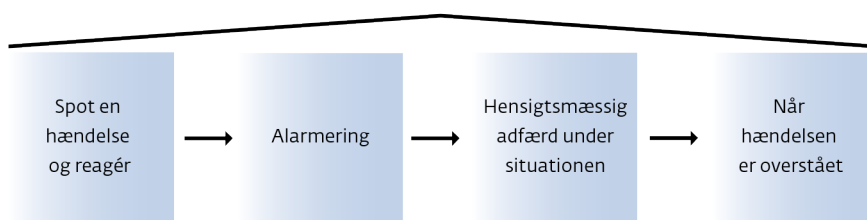
Det vil fremme krisestyringen, hvis en større kreds ud over resourcepersonerne er bekendt med de beredskabsplaner, der eksisterer på jeres uddannelsesinstitution.

Alle ansatte skal være opmærksomme på, hvordan de kan anvende de sociale medier til at håndtere en krisesituation. Det kræver blandt andet en skærpet opmærksomhed og forståelse for, at eleverne selv bruger de sociale medier meget aktivt, og at viden og rygter om en hændelse spredes meget hurtigt på disse.

I bør som uddannelsesinstitution desuden tage stilling til, hvordan omverdenen informeres om krisen, efter at den er overstået, og hvordan I sikrer, at de involverede får den nødvendige krisehjælp efterfølgende.

De ovenstående faser beskriver et hændelsesforløb, og anbefalingerne er struktureret efter disse faser.

Figur 2: Oversigt over anbefalingerne knyttet til udmøntningen af kriseberedskaber struktureret efter faserne i en ulykkes- eller krisesituation:

Overordnet for udmøntningen af kriseberedskaber

Et internt kriseberedskab indebærer, at jeres uddannelsesinstitution lokalt har gjort sig nogle grundige overvejelser om mulige ulykkes- og krisescenarier og har en plan for at håndtere disse. Dermed minimeres det kaotiske, som kendetegner en pludselig opstået krisesituation, og vilkårene for en hensigtsmæssig og fleksibel krisestyring øges.

Prioritér arbejdsprocessen i forbindelse med udmøntningen, og benyt anbefalingerne som tjekliste.

Anbefalinger

Hvilke farer skal der sikres imod?

- Jeres uddannelsesinstitution skal have et internt kriseberedskab, der kan håndtere forskellige former for sikkerhedsrisici og ulykkes-scenarier. I bør tænke forskellige scenarier for krisesituationer igennem med henblik på en hensigtsmæssig krisestyring. Der kan f.eks. være tale om brand, terror, naturkatastrofer, eksplosioner (herunder ulykker f.eks. i værksteder og laboratorier mv.), overfald og skoleskyderier.
- Jeres uddannelsesinstitution bør have en differentieret tilgang til spørgsmålet om det interne kriseberedskab, så hver ulykkes- og sikkerhedsrisiko vurderes særskilt med henblik på den mest hensigtsmæssige håndtering.
- Der er særegne forhold, når et skoleskyderi skal håndteres. Det skal I som uddannelsesinstitution tage højde for, når det interne kriseberedskab udarbejdes. Se afsnittene *Alarmering og Sikring af hensigtsmæssig adfærd under en krisesituation*.

Hvordan?

- Jeres uddannelsesinstitution skal have afdækket og visuelt beskrevet skolens områder, bygninger, flugtveje m.m., herunder hvorvidt det er muligt at dele skolen op i adskilte sektioner. Der skal tages stilling til, hvilke muligheder der er for evakuering (anbefales i tilfælde af brand) og barrikadering (anbefales generelt i tilfælde af skoleskyderi, men det er kontekstafhængigt, hvilken mulighed der foretrækkes).
- Selve processen med at udarbejde et internt kriseberedskab skal prioriteres meget højt. Der skal udveksles den fornødne information, og de involverede parter skal have lejlighed til at diskutere og forberede sig på deres roller i en given krisesituation.
- Det endelige interne kriseberedskab bør udformes som en handlingsorienteret beredskabsplan med klare og enkle retningslinjer. Beredskabsplanen skal være lettilgængelig og kortfattet, så den er nem at huske. Det er nødvendigt, at I opdaterer og evaluerer beredskabsplanen med jævne mellemrum. Jeres uddannelsesinstitutionens interne kriseberedskab skal udmøntes i et samarbejde med den lokale politikreds, brandvæsen og andre relevante samarbejdspartnere for at sikre en effektiv koordinationsindsats. Hvis I foretager væsentlige ændringer af jeres kriseberedskab, skal relevante myndigheder informeres. I det omfang I ønsker råd og vejledning omkring indretning af de lokale forhold, kan I få feedback og sparring hos den lokale politikreds.
- Overvej, om I kan og vil lade jer inspirere af andre undervisningsinstitutioner i udformningen af jeres kriseberedskab.

Hvem?

- Alle ansatte skal informeres om uddannelsesinstitutionens interne kriseberedskab.
- Det anbefales, at en bred kreds af personer med daglig gang på jeres uddannelsessted udgør resourcepersonerne. Det kan f.eks. være ledelsen, administrativt personale, underviserstaben og andet fasttilknyttet personale. På den måde sikres det, at krisestyringen ikke er følsom over for, hvilke personer der er til stede under selve ulykken eller krisen. I kan også overveje, om der skal differentieres mellem ansvarspersoner og ressourcepersoner, sådan at ansvarspersonerne har en koordinerende rolle, mens ressourcepersonerne har en udøvende rolle. Ressource- og ansvarspersoner kan med fordel markeres tydeligt, når det interne kriseberedskab aktiveres, f.eks. kan de iføre sig gule veste. Det vil således være synligt for enhver, hvem der har en aktiv rolle i krisestyringen. Vær igen opmærksom på at organisere jer således, at kriseberedskabet ikke bliver afhængigt af enkeltpersoners tilstedeværelse eksempelvis i tilfælde, hvor ledelsen ikke er tilgængelig.
- Elever og studerende skal gøres bekendte med de regler og foranstaltninger, som gør sig gældende i en given krisesituation. I bør tage hensyn til, hvilken aldersgruppe der er jeres uddannelsesinstitutionens primære målgruppe, når I skal vurdere, hvor meget eleverne skal inddrages i arbejdet med sikkerhed og kriseberedskaber. Udvis diskretion i arbejdet og overvej, hvilke informationer der er nødvendige at give videre til forældre, elever, studerende og det omgivende samfund. Involvering og viden kan skabe tryghed. Omvendt kan for megen omtale af risikoen for f.eks. skoleskyderier skabe utryghed og i værste fald inspirere uligevægtige elever og studerende til at begå farlige handlinger.

Reagerer når en hændelse indtræffer

Når en ansat på uddannelsesstedet spotter eller får kendskab til en hændelse, der kan lede til en ulykke eller krise, er det vigtigt, at den pågældende reagerer. Reaktionen kan for eksempel være, at alle andre omkring en advares, og at det interne kriseberedskab sættes i gang.

Hvis der er sikkerhedstrusler såsom terror og bevæbnet indtrængning, anbefales det, at alle ansatte er informerede om, at de hver især har et ansvar for straks at kontakte den lokale politikreds (ring 112), og at de ikke skal forvente, at andre gør dette. Den lokale politikreds vil hellere have for mange opkald end ingen, og det er intet problem for den lokale politikreds at håndtere de mange opkald. Ved

et opkald til den lokale politikreds skal hændelsen kort beskrives, og det skal oplyses, hvor den finder sted. Er der tale om bevæbnet indtrængning, ser den lokale politikreds gerne, at I informerer om antallet af gerningsmænd, og at der gives et signalement af disse. (Se eksempler på måder at barrikadere sig på under afsnittet *Sikring af hensigtsmæssig adfærd under en krisesituation*).

Eksempel 5

Ved indtrængen af en bevæbnet person har skolen givet instrukser om, at den lokale politikreds og folk i nærheden straks skal informeres, og at undervisningslokalerne barrikaderes, hvis dette er muligt.

Alarmering

Enhver uddannelsesinstitution er indrettet meget forskelligt i forhold til omgivelser, undervisningslokaler og tekniske installationer. Det skal I tage højde for, når I fastlægger jeres alarmeringsprocedure(r).

- I skal som uddannelsesinstitution afdække skolens områder,

indretning og tekniske installationer for at afklare, hvilke(n) alarmeringsprocedure(r) der er mulig(e) at anvende i en given situation. Eksempler på forskellige alarmeringsmetoder og installationer er samtaleanlæg, megafon, mobiltelefon, intranet, belysningen m.m.

- Alarmen skal kunne udløses fra flere lokaliteter.

- Optimalt skal der laves to systemer for alarmering. Et for brand og et til intern evakuering eller barrikadering. Brandalarmen bør ikke anvendes til alarmering af et skoleskyderi, da aktivering af brandalarm umiddelbart vil medvirke til, at folk strømmer ud på gangene, hvilket kan gøre dem udsatte for skud.

Eksempel 6

Uddannelsesinstitution A er udstyret med et samtaleanlæg. Der meddeles klart over samtaleanlægget, hvilken krisesituation der er tale om, og hvilket kriseberedskab der sættes i gang. Samtaleanlægget er indrettet således, at der kan alarmeres fra flere lokaliteter på uddannelsesinstitutionen.

Hvis en uddannelsesinstitution ikke umiddelbart har nogle tekniske muligheder for alarmering ud over aktivering af en brandalarm, skal det besluttes, om der i stedet kan anvendes en megafon, mobiltelefoner eller intranet som alarmeringsredskab. Fordele og ulemper ved en bestemt alarmeringsprocedure bør overvejes.

Eksempel 7

En uddannelsesinstitution havde opfordret eleverne til at have deres mobiltelefoner tændt under undervisningen, dog på lydløs. Uddannelsesinstitutionen sørgede for at have en database med alle elevernes mobilnumre, så institutionen i krisesituationen havde mulighed for at sende en sms til alle elevernes mobiltelefoner. Øvelser på uddannelsesstedet viste, at godt 60 procent af eleverne straks reagerede på sms'en, og at det var nok til at gøre de sidste 40 procent opmærksomme på, at der var noget i gære.

Sikring af hensigtsmæssig adfærd under en krisesituation

Når en krise indtræder, og I alarmerer, er det væsentligt, at de udpegede ressourcepersoner ved, hvordan de skal forholde sig, og at de tager ansvar for styringen ved at påtage sig de opgaver, de er blevet tildelt i forhold til det interne kriseberedskab.

Brandvæsenet, ambulancefolk og den lokale politikreds er ansvarlige for selve redningsindsatsen, når de ankommer, og de vil have gavn af at kunne koordinere indsatsen med bestemte ressourcepersoner fra jeres uddannelsesinstitution.

Anbefalinger

- Man har klare retningslinjer for hver procedure, som er lette at huske. De enkle retningslinjer kan med fordel udmøntes i en lettilgængelig og enkel adfærdsinstruks, som ressourcepersoner skal have et dybgående indblik i. I skal tage stilling til, om elever og studerende også bør have adgang til en særskilt adfærdsinstruks.
- Der laves en mappe til den lokale politikreds indeholdende: A) Gode oversigtskort/plan-tegninger over bygningerne i flere eksemplarer, B) kort over ABA-detektorer (automatisk brandalarmsanlæg) branddøre, røglemme og lignende, C) placering af videoovervågning og koder til at tilgå dette evt. via fjernadgang, D) koder, nøgler eller nøglebrikker til døre (gerne flere sæt), E) telefonliste til nøglemedarbejdere, som er relevante for den lokale politikreds og brandvæsen, F) fjernadgang til højtalersystem og infotavler, G) koder til sms-system til ansatte og elever.
- I udpeger én person, som står for kontakten til den lokale politikreds, når de ankommer til uddannelsesstedet, og hvem der har ansvaret, hvis vedkommende ikke er til stede. Den lokale politikreds udpeger et sikkert mødested, efter at kontaktpersonen har oplyst den lokale politikreds om uddannelsesstedets indretning, og hvor hændelsen finder sted. Mødestedet skal ikke udpeges på forhånd, men først aftales, når selve hændelsen er indtruffet.
- I undersøger, om jeres uddannelsessteds arkitektoniske indretning tillader, at institutionen deles op i adskilte sektioner, så I kan sætte et internt kriseberedskab i gang, der kan afgrænses til et bestemt geografisk område. Et eksempel er, hvis en bombetrussel kan afgrænses til en bestemt bygning, så det kun vil være nødvendigt at evakuere denne ene bygning. Det beror dog på en konkret vurdering af bl.a. bygningens nærhed, da eksplosioner kan spredes via vinduesåbninger. Et andet eksempel er, hvis jeres uddannelsesinstitution oplever et bevæbnet overfald. I sektionen, hvor overfaldet finder sted, skal der så vidt muligt barrikaderes, mens andre sektioner skal evakueres.
- I tager stilling til to overordnede procedurer: evakuering og barrikadering. I skal som uddannelsesinstitution vurdere lokalt, hvilken af de nævnte procedurer der er mest hensigtsmæssig at anvende i forskellige krisesituationer. I bør tilstræbe, at antallet af procedurer begrænses til et minimum.
- I overvejer, om alle ansatte og evt. elever på uddannelsesinstitutionen skal have installeret apps på deres arbejdstelefoner til at understøtte et kriseberedskab, f.eks. 112 app'en, mobilvarslings.dk m.fl., samt overvejer brug af facebook og twitter til at understøtte evt. dialog med eleverne.
- Specifikt for bombetrusler: Politiet opererer med bestemte minimumsafstande til genstande, som mistænkes for at indeholde en bombe. For en rygsæk/kuffert er det en radius på 200 meter. Det anbefales, at afstandene tænkes ind i jeres procedure for håndtering af en bombetrussel.
- Specifikt for skoleskyderier: Det anbefales, at I undersøger mulighederne for barrikadering i afgrænsede lokaler, så en potentiel skoleskyder kan forhindre adgang til lokalet. Det er vigtigt, at barrikaderingen er så effektiv som muligt, og gerningsmanden må derfor ikke kunne sparke døren ind.
- Det er vigtigt, at al støj undgås, dels fordi gerningspersonen muligvis vil bevæge sig væk, såfremt der er "stille", dels fordi den lokale politikreds lettere vil kunne identificere, hvor gerningsmanden befinder sig.

Eksempel 8

Uddannelsesinstitution A er inddelt i klasseværelser og har få åbne arealer. Der udarbejdes to overordnede procedurer for evakuering og barrikadering. Uddannelsesinstitutionen tager stilling til, hvordan der skal evakueres, og hvilke genstande der i et klasselokale kan benyttes til effektivt at blokere indgangen til klasseværelset. Barrikadering kan for eksempel ske ved, at ryggen af en stol benyttes som stopper for dørhåndtaget, og ved at borde og kateder er skubbet hen mod døren. Endvidere skal det sikres, at vinduerne er lukkede.

Eksempel 9

Uddannelsesinstitution B er indrettet med meget åbne undervisningsarealer, og der er få klasseværelser. Institutionen undersøger, om f.eks. en stor gymnastiksal effektivt kan afskærmes fra indtrængning, eller om den generelle anbefaling skal være, at der evakueres. Dog skal det overvejes, om en evakuering gennem de åbne undervisningsarealer gør eleverne sårbare for eksempel over for en eventuel skoleskyder.

Eksempel 10

En uddannelsesinstitution har hængt en adfærdsinstruks op på kontorer og lærerværelser, hvori der står følgende:

Instruks ved indtrængen af personer med skydevåben:

- Underret alle omkring dig om truslen.
- Alarmér den lokale politikreds – ring 112.
- Gå ind i nærmeste lokale og lås døren, når dine elever/studerende er kommet ind.
- Placér jer, så I ikke er synlige fra gange og lignende.
- Forbliv i lokalet, indtil enten den lokale politikreds eller en på uddannelsesstedet ansat person kalder jer ud.

Indsatsen efter en ulykke eller krisesituation

Når selve faren for skader mod personer og bygninger er passeret, skal I tage stilling til, hvordan pressen, ansatte, elever, studerende og pårørende informeres om hændelsen. Derudover skal I tage stilling til, hvordan de implicerede skal tilbydes krisehjælp, ligesom I skal evaluere, om kriseberedskabet har fungeret efter hensigten.

Efter krisen danner uddannelsesinstitutionens ledelse i samarbejde med ansatte, politiet, brandvæsenet og andre relevante myndigheder sig et fuldstændigt overblik over hændelsesforløbet og eventuelle tilskadekomne. Der afsættes én eller flere ansvars personer til følgende opgaver:

- En kort beskrivelse af hændelsesforløbet og den nuværende status.
- Uddannelsesstedets og myndighedernes reaktion på og håndtering af sagen.
- Alle interesserede inviteres snarest muligt til et informationsmøde, hvor de modtager den autoritative udlægning af handlingsforløbet og får mulighed for at stille spørgsmål.
- Der sørges for, at ansatte, elever og studerende, som er berørte af situationen, tilbydes den nødvendige krisehjælp efter krisen. Det regionale sundhedsvæsen eller Akut Medicinsk Koordinationscenter⁷ skal sørge for, at denne krisehjælp tilbydes.
- I ugerne efter hændelsesforløbet er ansatte og ledelse opmærksomme på, om der er ansatte eller elever, der udviser tegn på at være meget påvirket af hændelsen. Er dette tilfældet, skal der tages hånd, f.eks. ved tilbud om krisehjælp.
- I evaluerer jeres interne kriseberedskab efter en hændelse for at optimere det. Orienter Dansk Center for Undervisningsmiljø om jeres erfaringer med, hvad der virkede, og hvor I oplevede udfordringer.

7) Regionerne er i henhold til sundhedsloven forpligtet til at planlægge et kriseterapeutisk beredskab og varetage den kriseterapeutiske indsats i samarbejde med andre relevante parter. Det kriseterapeutiske beredskab skal forstås som sundhedsvæsenets evne til at udvide og omstille sin evne til at yde psykosocial omsorg, aflastning og krisebehandling ved større ulykker og tilsvarende hændelser. Hver region har oprettet et Akut Medicinsk Koordinationscenter (AMK), som varetager den overordnede ledelse og koordination af sundhedsberedskabet – herunder det kriseterapeutiske – ved større ulykker og enhver form for ekstraordinær hændelse, der inddrager sundhedsvæsenet i regionen. Ved en pludselig opstået ulykke eller krisesituation skal en uddannelsesinstitution kontakte alarmcentralen på 1-1-2, som ved behov vil kontakte AMK. Uddannelsesinstitutionerne bedes henvende sig til regionernes præhospitaller, hvis der er behov for mere information om AMK.

6.

Oversigt over relevante eksisterende tiltag, myndigheder og organisationer

Dette kapitel beskriver, hvilke statslige og frivillige organisationer der kan være relevante at have kendskab til, når I lokalt skal forebygge ulykker og kriser og udmønte jeres interne kriser. Desuden fortælles der om nogle af de eksisterende tiltag. Listen er ikke udtømmende, og I opfordres til at afdække og opsøge lokale myndigheder og organisationer for at modtage rådgivning og eventuelt indgå i et mere permanent samarbejde. Læs anbefalingerne i kapitel 4 og 5.

Samarbejdet mellem den lokale politikreds, de sociale myndigheder og social- og behandlingspsykiatrien (PSP)

Alle landets politikredse skal have et samarbejde mellem den lokale politikreds, de sociale myndigheder og social- og behandlingspsykiatrien (PSP-samarbejde). Det er politidirektøren, der på baggrund af drøftelser med relevante lokale aktører beslutter de overordnede rammer for PSP-samarbejdet i de enkelte politikredse. PSP-samarbejdet er tilrettelagt under hensyntagen til de ønsker og behov, der måtte være i den enkelte kommune under politikredsen. Det er de enkelte politistationer i

politikredsen, som varetager det daglige lokale PSP-samarbejde.

Den lokale politikreds

I det omfang en uddannelsesinstitution ønsker råd og vejledning omkring indretning af de lokale forhold, kan de få feedback og sparring hos den lokale politikreds.

Dansk Center for Undervisningsmiljø, DCUM

DCUM er et uafhængigt, statsligt videnscenter, som arbejder for at fremme et sikkert, sundt og godt undervisningsmiljø på alle uddannelsessteder og et godt børnemiljø i alle dagtilbud. Centret har til opgave at vejlede og rådgive elever, studerende, uddannelsessteder og myndigheder i alle spørgsmål om undervisningsmiljø og børnemiljø. I arbejdet med at skabe og opretholde et sikkert undervisningsmiljø bør uddannelsesstederne prioritere et kontinuerligt forebyggende arbejde med undervisningsmiljøet. DCUM kan hjælpe hertil med vejledning, inspiration fra praksis og værktøjer til arbejdet med både det fysiske, æstetiske og psykiske undervisningsmiljø, herunder også den lovpligtige undervis-

ningsmiljøvurdering. Læs mere på www.dcum.dk.

Samarbejdet mellem skole, socialforvaltning og politi (SSP)

Det lokale samarbejde mellem (folke)skole, socialforvaltning og politi (SSP) fokuserer generelt på prævention af kriminel adfærd. Næsten alle kommuner har et SSP-samarbejde. Målsætningen for SSP-samarbejdet er at opbygge, anvende og vedligeholde et lokalt netværk, der har kriminalpræventiv indvirkning på børn og unges dagligdag. SSP-netværket bruges desuden til at opfange faresignaler og udviklingstendenser i kriminaliteten og i børn og unges levevilkår tidligt nok til, at der kan gøres en indsats. Endelig anvendes SSP-samarbejdet til at afklare, hvilke forebyggelsesmuligheder der lokalt er til stede.

Frivillige og andre relevante organisationer

Der findes en række frivillige organisationer, som yder en indsats overfor børn og unge, der har problemer af forskellig karakter.

I det følgende gives der eksempler på nogle af disse:

Livslinjen

Livslinjen yder en forebyggende indsats over for selvmordstruede blandt andet gennem anonym internet- og telefonrådgivning, ved undervisning af faggrupper i det selvmordsforebyggende arbejde og ved informationskampagner. Livslinjen er en selvejende organisation under tilsyn af Social- og Indenrigsministeriet. Læs mere på www.livslinjen.dk.

Børns Vilkår

Børns Vilkår er en privat humanitær organisation, der generelt kæmper for børns ret til en god barndom, og de yder en særlig indsats for udsatte børn. Børns Vilkår giver blandt andet anonym, individuel rådgivning over internettet og telefonen. De har desuden en fagtelefon for alle, der arbejder med børn og unge, som yder råd og vejledning om børnefaglige problemstillinger. Derudover har organisationen en skoletjeneste, som tilbyder skoler oplæg om mobning, mobiltelefon- og chatkultur, puberteten m.m. Læs mere på www.bornsvilkar.dk.

Ungdommens Røde Kors

Ungdommens Røde Kors (URK) gennemfører initiativer med fokus på blandt andet læring, ensomhed og rodløshed blandt udsatte børn og unge over hele landet. Eksempelvis er EnsomUng et tilbud til ensomme unge, der gennem chat og real life-aktiviteter skaber positive fællesskaber for disse unge. Projektet er gennemtestet i en række store byer og skal spredes til flere dele af landet gennem lokale EnsomUng-initiativer. Se mere på <http://www.urk.dk/online-raadgivning-griber-ensomme-unge> og læs mere om URK's andre initiativer på www.urk.dk.

Psykiatrifonden

Psykiatrifondens formål er at udbrede kendskabet til psykiske sygdommes årsager, forebyggelse og behandling samt skabe en positiv holdning til personer med psykiske sygdomme. Psykiatrifonden har blandt andet en rullende undervisningsbus, der besøger uddannelsesinstitutioner og sætter fokus på psykisk sundhed, sygdom og forebyggelse. Derudover yder Psykiatrifonden en anonym internet- og telefonrådgivning for personer med en psykisk lidelse samt deres pårørende. Læs mere på www.psykiatrifonden.dk.

7.

Tjekliste til brug for kriseberedskaber og håndtering af krisesituationer

Der kan med fordel reflekteres over og udarbejdes forskellige planer rettet mod forskellige scenarier. Tjeklisten er beregnet for ledelsen af institutionerne. Formålet med tjeklisten er at tilbyde bistand til at sikre, at en skole eller uddannelsesinstitution har overvejet de mest grundlæggende opmærksomhedspunkter i udarbejdelsen af deres beredskabsplan samt under og efter en krisesituation.

Uddannelsesstederne er blandt andet kendetegnet ved, at der ikke er etableret egentlige sikringsforanstaltninger mod voldelige handlinger, og at der er fri adgang for offentligheden. De trygheds-skabende foranstaltninger er opbygget ud fra, hvad der kan gøres før, under og efter en hændelse med henblik på at kunne erkende, forsinke og begrænse en eventuel gerningsmands muligheder og bevægelsesfrihed. Hver situation er unik. Ingen indsats fungerer i ALLE situationer. Tiltag, som i én situation beskytter de implicerede, virker måske ikke i en anden situation eller en anden ramme. Tjeklisten er derfor alene tænkt som inspiration.

Før en krisesituation opstår

Grundlaget for planlægningen er en risikoanalyse, der eksempelvis kan tage udgangspunkt i følgende fire punkter:

1. Trusler for ulykker eller hændelser: Hvilke trusler skal kunne håndteres?
2. Svagheder: Hvilke svagheder har institutionen i relation til truslen?
3. Modforanstaltninger: Hvilke ressourcer har institutionen til at imødegå truslerne?
4. Risikovillighed: Hvilke risici vil institutionen acceptere?
6. Er der mulighed for at barrikadere sig, hvor er det muligt og hvordan?
7. Er lokaliteten konstrueret således, at der kan opnås beskyttelse bag døre og vægge?
8. Er der et samarbejde med andre institutioner i nærområdet – informationsudveksling, sparring, opsamling i forbindelse med evakuering?
9. Hvem melder man til, hvis man erkender noget mistænkeligt eller uforsvarligt? Et angreb vil oftest være forberedt ved besøg og/eller observation mod lokaliteten.

Overvejelser i forbindelse med en gennemgang af institutionen:

1. Hvordan er institutionen indrettet?
2. Hvorledes er adgangsforholdene - vinduer, døre og andre åbninger - og kan de justeres i forhold til truslerne?
3. Hvem kommer på institutionen - hvordan ser en dag ud, kommer/går folk på samme tid, hvor kommer børn, medarbejdere og andre brugere?
4. Hvor er der udgange og nødudgange, hvor fører de hen, og har personale og børn kendskab til dem?
5. Kan institutionen indeles i områder (flere lag/sektorer), som kan forsinke en angriber?
10. Taler man om sikkerhed? Er der enighed om, hvad truslen er, og hvorledes den håndteres?

Når institutionen er gennemgået, udarbejdes en beredskabsplan, som bør udarbejdes med respekt for relevante samarbejdspartnere. Formålet med beredskabsplanen er at klargøre roller og handlemuligheder, hvis der opstår en krisesituation i form af brand, skoleskyderi, bombetrussel eller andre overgreb på grund af fysisk magtanvendelse, således at ulykken kan begrænses og afhjælpes hurtigst muligt.

Centrale elementer i en beredskabsplan kan bl.a. omfatte:

Alarmering og kriseberedskab

1. Er ansvaret for planerne placeret?
2. Hvem har det endelige ansvar, og hvem kan tage beslutningen om en lukning, evakuering eller lignende?
3. Det er sikret, at alle ansatte ved, hvorledes de skal reagere, hvis der er sikkerheds-trusler såsom terror eller bevæbnet indtrængning.
4. Det er tydeliggjort, hvordan der alarmeres, og hvordan kommunikationen i øvrigt finder sted under en krisesituation (samtaleanlæg, mobiltelefoner mv.).
5. Der er således valgt og afprøvet en alarmerings-procedure, der kan igangsættes fra flere lokaliteter.
6. Ansatte, elever og studerende er bekendt med de regler og procedurer, der gør sig gældende i en given krisesituation.

7. Alle ansatte har øvet/simuleret forskellige tænkelige krisesituationer.

8. Varslingssystemer og procedurer øves en gang årligt.

9. Nøgler, adgangskoder, tegninger over bygninger mv. er tilgængelige for politiet.

Under en ulykke eller et angreb

En ulykke eller et angreb vil ske uvarslet og formodentlig heller ikke nøjagtigt, som institutionen forventer det eller har indøvet. Derfor skal en plan være generel, så reaktionen kan tilpasses den aktuelle situation. Grundpillerne i reaktionen ved en ulykke eller et angreb mod lokaliteten er:

- Flygt/Alarmér
- Barrikadér/Gem

Flygt/Alarmér

1. Ring 112
2. Alarmering internt via råb, telefon, højttaler-/samtaleanlæg, mail og SMS.
3. Hvorledes kan man flygte, hvor er der flugtveje, kan

man komme uset væk, kan vinduer, porte, kælder-gange etc. benyttes, er man allerede nu et sikkert sted?

Ressourcepersoner og Kommunikation (politiet er ankommet)

- 1) Der er udpeget faste ressourcepersoner til at varetage kontakten/kommunikation ift.:
 - Politi, redningsfolk og skadestue
 - Elever og personale
 - Forældre og øvrige pårørende
 - Presse
- 2) Det er også fastlagt, hvem der varetager kontakten i de primære kontaktpersoners fravær.
- 3) Dele af kommunikationen kan evt. uddelegeres til andre, således at f.eks. politiet står for kontakten til pressen.
- 4) Det er ligeledes fastlagt, hvilke personer der sørger for tegninger over bygninger, flugtveje, information om samtalsystemer mv. til brug for politiets arbejde.

Barrikadering og evakuering

Tilsiger den konkrete krisesituation, at skolen barrikaderes eller evakueres? Overvej ligeledes, om det er mest hensigtsmæssigt kun at barrikadere/evakuere dele af skolen.

Barrikadér/Gem

(Hvis man ikke kan flygte)

- 1) Hvor er man mest sikker f.eks. kan man barrikadere og gemme sig?
- 2) Bemærk, at skjul og dækning ikke er det samme. Skjul er, hvor man ikke kan ses, hvorimod dækning er, hvor man ikke kan rammes. Søg dækning bagved stabile bygningsdele såsom mursten og beton, ikke de svage bygningsdele såsom døre, gipsvægge etc.
- 3) Lås døren og barrikadér døren med så meget inventar som muligt. Søg væk, så du ikke er i skudlinje fra døren.
- 4) Sæt alt på lydløs/sluk (mobiltelefon, radio), sluk lyset og vær stille.

5) Afvent evakuering eller nærmere instruks fra politiet eller klarmelding fra ledelse. Giv dig til kende. Forhold dig roligt, hold dine hænder synlige, og adlyd instrukser. Løb ikke frem mod politiet!

6) Overvejelser om både evakuering og barrikadering skal ske under hensyntagen til det lokale kendskab til bygninger og området omkring skolen og være afstemt med politi og brandvæsen.

7) Er det ikke muligt at gemme sig eller flygte, skal skolen overveje, hvilke andre muligheder der er for at beskytte/forsvare sig.

Efter en ulykke eller et angreb

Førstehjælp

En beredskabsplan for skolen bør beskrive ressourcer til førstehjælp, f.eks.:

- 1) Hvordan hjælpes sårede bedst? Er det bedst at give eller skaffe førstehjælp?

Er personalet tilstrækkeligt uddannet og genopfrisket i livgivende førstehjælp?

- 2) Hvor på skolen findes hjertestartere, vandbeholdere, tæpper og kasser med førstehjælpsudstyr?

Efter at krisesituationen er overstået: Psykologisk krisehjælp og debriefing

- 1) Skolen skal i samarbejde med relevante myndigheder (f.eks. kommunen) have gjort sig klart, til hvem og i hvilket omfang der leveres psykologisk krisehjælp.
- 2) Der kan evt. afholdes informationsmøde(r), hvor der informeres om hændelsen til berørte og interesserede, og hvor der svares på spørgsmål.

Vær opmærksom på, om der er ansatte, elever eller øvrige berørte, som på længere sigt udviser tegn på fortsat at være markant påvirket af hændelsen, og som derfor har behov for yderligere hjælp.

Bilag:

Vejledning om reglerne om tavshedspligt

I skal som uddannelsesinstitution være opmærksom på, at der er visse oplysninger, som ikke frit kan videregives, når I orienterer eller underretter relevante myndigheder, elever, studerende, forældre, andre pårørende, ansatte på uddannelsesinstitutionen eller pressen i forbindelse med en forebyggende indsats eller efter en eventuel krise/hændelse. Det drejer sig om oplysninger, der enten ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som fortrolige eller nødvendige at hemmeligholde for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser, f.eks. hensynet til statens sikkerhed og hensynet til enkeltpersoners private, herunder økonomiske forhold.⁸

Tavshedspligten brydes af underretningspligten.

Ifølge serviceloven⁹ har personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv¹⁰, dvs. ansatte

på jeres uddannelsesinstitution, en skærpet underretningspligt, som betyder, at de skal underrette kommunen, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller har grund til at antage, at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte, f.eks. som følge af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Det samme gælder, hvis et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte på grund af barnets eller den unges ulovlige skolefravær eller undladelse af at opfylde undervisningspligten, eller hvis et barn eller en ung under 18 år har været udsat for overgreb. Underretningspligten indtræder, hvis jeres uddannelsesinstitution ikke har rimelig mulighed for selv at afhjælpe vanskelighederne, f.eks. gennem rådgivning og vejledning af barnet eller den unge og forældrene.

Underretningspligten gælder ikke for unge, der er fyldt 18 år. Disse

unge er omfattet af de almindelige regler i forvaltningsloven og persondataloven om videregivelse af personfølsomme oplysninger til en anden forvaltningsmyndighed, jf. bemærkningerne nedenfor.

Hvis fortrolige oplysninger skal videregives¹¹, kan det kun ske, hvis der er væsentlige modstående hensyn, der nødvendiggør videregivelsen.¹² Hvorvidt dette er tilfældet afhænger af en afvejning af hensynet til den person, som hemmeligholdelsen søger at beskytte, overfor hensynet til formålet med at videregive oplysningerne. Ved afvejningen skal der tages hensyn til oplysningens karakter, modtageren samt formålet med videregivelsen.

Hvis der er tale om rent private forhold såsom helbredsforhold, væsentlige sociale problemer eller strafbare forhold, skal der være offentlige eller private hensyn, der klart vejer tungere end hensynet til at beskytte den enkeltes inte-

8) Jf. forvaltningslovens § 27

9) Serviceloven § 153 samt bekendtgørelse nr. 1466 af 16. december 2010 om underretningspligt over for kommunen efter lov om social service.

10) Omfatter også frie grundskoler og frie kostskoler.

11) Reglerne gælder både for videregivelse af oplysninger i mundtlig og skriftlig form.

12) Jf. §§ 27-32 i forvaltningsloven og § 5, stk. 1-3, §§ 6-8, § 10, § 11, stk. 1, § 38 og § 40 i lov om behandling af personoplysninger (persondataloven). Der henvises særligt til persondatalovens § 8, stk. 2, om videregivelse af oplysninger til en anden forvaltningsmyndighed.

resse i, at disse særlige følsomme personoplysninger hemmeligholdes. Eksempler på dette kan være, at uddannelsesinstitutionen videregiver information til politiet med henblik på efterforskning, strafferetlig forfølgning eller forbyggende samarbejde, f.eks. SSP-samarbejdet (samarbejdet mellem skole, socialforvaltning og politi).

Information af rent privat karakter kan også videregives, hvis informationerne er af nødvendig betydning for en myndigheds behandling af en sag eller dennes virksomhed i øvrigt, f.eks. socialforvaltningen. Brandvæsen, læger og andre involverede myndigheder kan også informeres i det omfang, det er nødvendigt for, at de kan udføre deres opgaver. Når elever, forældre og pressen orienteres, vil der almindeligvis ikke være vægtige hensyn, der taler for at videregive særlige følsomme personoplysninger. Dette gælder dog ikke i forhold til forældre og nære pårørende til den, som

oplysningen drejer sig om, f.eks. en tilskadekommet elev.

I forhold til at videregive fortrolige oplysninger til ansatte – f.eks. undervisere – på uddannelsesinstitutionen skal der være et sagligt behov for, at de kan modtage oplysninger af rent privat karakter.

Hvis oplysningerne drejer sig om andre personlige forhold end rent private, f.eks. sociale problemer, der ikke kan betegnes som væsentlige, eller økonomiske forhold, skal der være en saglig begrundelse for, at sådanne almindelige fortrolige oplysninger videregives. Igen må der foretages en konkret afvejning af de forskellige modstående hensyn. I forhold til politi, kommune, andre sociale myndigheder, læger, sundhedspersonale, brandvæsen mv. vil der kunne være en saglig begrundelse for at videregive oplysninger om personlige forhold. Derimod vil der normalt ikke være tilstrækkelige saglige hensyn, der taler for

at underrette elever og forældre, medmindre de pågældende er forældre til den elev/studerende, som oplysningen drejer sig om.

Hvis den person eller myndighed, som tavshedsreglerne søger at beskytte, giver samtykke til, at fortrolige oplysninger gives videre, kan disse oplysninger frit videregives.

Opmærksomheden henledes på, at beskyttelse af offentlige interesser vil kunne begrunde hemmeligholdelse af oplysninger. F.eks. vil hensynet til statens sikkerhed i forbindelse med terrorhandlinger kunne være en væsentlig årsag til at holde visse oplysninger hemmelige. Er der mistanke om kriminalitet, f.eks. skoleskyderier, vold, brand eller bombetrusler, kan hensynet til politiets efterforskning, strafferetlig forfølgning og forebyggende arbejde også begrunde hemmeligholdelse af oplysningerne.

KOLOFON

Titel: Sikkerhed og kriseberedskab, vejledning til skoler og uddannelsesinstitutioner

Noter: Publikationens indhold er en redigeret udgave af vejledningen Sikkerhed og Kriseberedskab (2009)

Udgiver: Ministeriet for Børn, Undervisnings og Ligestilling, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet

Copyright: Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling

Redaktion: Anders Andersen, Kristoffer Gjerding, Ramus Biering-Sørensen, Jesper Frøling Nielsen, Emilie Biker, Hong Quang Ha, Helene Bøgvad

Layout og fotos: Michael Lund, Colourbox, Lars Skaaning

Resumé: Publikationen indeholder opdaterede råd og vejledning i, hvordan uddannelsesinstitutioner kan udarbejde kriseberedskab, der forebygger og håndterer forskellige former for ulykker og sikkerhedsrisici, herunder væbnede overfald

Sprog: Dansk

URL: uvm.dk/Sikkerhed-og-kriseberedskab

ISBN: 978-87-603-3113-8

Publikationen findes kun i elektronisk format

Pris: 0 DKK

Version: 1.0

Versionsdato: 05.10.2016

Publikationsstandard nummer: 2,0

Formater: html, pdf

Eventuelle henvendelser af indholdsmæssig karakter skal rettes til Styrelsen for Undervisning og Kvalitet,

Emilie Biker 33 92 51 57. Email: emilie.biker@stukuvvm.dk